

чи із суб'єктивних і об'єктивних чинників. Оцінка УЦР до більшовицького перевороту була більш поміркована, а після нього - негативною.

Список використаних джерел:

1. Беволит А. [Жук А.] В десяту річницю відновлення державності великої України // Український прапор. – 1927. – 1 грудня.
2. Жук А. Чому ми втратили державу? // Новий час. – 1937. – 5 квітня.
3. Центральний державний історичний архів України, Ф. 359, Оп. 1, Спр. 371.

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ У ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

МАРЦІЯСЬ Ірина Ігорівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Освіта України має значне історичне підґрунтя в різних епохах власного становлення. За цей час вона, як і наша нація, пройшла славний, але тернистий шлях: від здобутків світового рівня до тотальної кризи, що стала як наслідком, так і причиною кризи соціально-економічних, політичних, національних, конфесійних відносин. Іздобутки, й криза мали свої глибокі причини та наслідки, тому мають стати повчальними уроками для сьогодення [1, с. 140]. Фактично, немає жодної людської цивілізації, яка б не залишила після себе певний набуток в організації освіти, як, власне, без наявності освіти не існувало жодної з нині нам відомих цивілізацій від стародавності до наших днів. Адже освіта завжди поєднувала та поєднує в собі триєдину мету: пізнання таємниць природи, буття (наука), підготовку людини до певної діяльності (професійна освіта) та виховання [2, с. 11].

Перемога лютневої революції 1917 р., крах самодержавства та проголошення Центральною Радою Української Народної Республіки створили сприятливі умови для державного розвитку гуманітарної сфери. Основні правові напрями у сфері здійсненні гуманітарної політики Центральною Радою початково було визначено у відозві до українського народу від 22 березня 1917 р. та у резолюції Українського національного конгресу (квітень 1917 р.). У цих важливих історичних документах невідкладними завданнями ставилося відродження української мови, освіти, створення національних загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів, культурно-освітніх установ, збільшення кількості українських періодичних видань тощо.

У період 1917 – 1918 рр. в Україні відбувався поступовий перехід до забезпечення українського народу обов'язковою безплатною початковою (нижчою) освітою, становлення і розвитку уніфікованої системи початкової освіти, формування й апробація різних варіантів державного й громадського управління системою освіти [3, с. 62]. Крім того, у роки УНР було закладено основи нової національної школи, розширилася мережа навчальних закладів, розпочалася українізація системи освіти та державних установ, налагодився випуск української періодичної преси, збільшився випуск книжок, відроджувалися

театральне мистецтво, музейна справа [4, с. 279].

Отож відродження національної освіти стало ключовим чинником у вирішенні актуальних національних питань після повалення царського уряду, в період якого до революції 1917 р. не було українських шкіл.

Події 1917 р. змінили не лише соціальний лад, але й поставили на порядок денний питання створення нової школи з новими педагогічними кадрами. Незалежна Україна робила перші кроки в організації підготовки національних педагогічних кадрів. Програмним документом стала декларація Генерального Секретаріату Центральної Ради від 26 червня 1917 р., в якій визначалися основні заходи, спрямовані на розвиток національної школи та підготовку для неї кадрів. Почалося становлення системи української вищої освіти [5, с. 192].

Декларація Генерального секретаріату свідчить про намір зосередити в одних руках все управління шкільною освітою. У справі позашкільної освіти ставилася мета допомогти культурним товариствам у поширенні процесу українізації. Створювалися Всеукраїнська шкільна рада, шкільні округи.

Резолюція Всеукраїнського учительського з'їзду в Києві 1917 р. наголошувала на гуманістичній спрямованості освітніх процесів. Йшлося про необхідність мати національну творчість - словесну, музичну, мистецьку, у взаємозв'язку з індивідуальним нахилом кожної дитини [6, с. 53-54].

Водночас, український народ був у дуже складному становищі. Йому важко було самому реалізувати своє право на рідну школу і освіту: не було вчителів, підручників, книжок, досвіду, а найголовніше – коштів. Крім того, російський уряд не поспішав з наданням Україні повноважень державності, не виділяв кошти на освіту і культуру, а робив свого роду «подачки», незначні поступки з метою стримати зростаючий революційний рух.

Органи управління національною освітою не створювалися аж до прийняття третього Універсалу Української Центральної Ради – 7 листопада 1917 р. Та попри це, в Україні виникає рух за створення української школи, який мав громадський характер. Центральна Рада, повітові і губернські земства, міські думи, просвіти, вчительські організації вкладали свої кошти на потреби рідної школи та освіти, очолювали освітній рух, утворювали товариства [1, с. 48]. За Центральної Ради продовжує розвиватись дошкільна освіта. Дитячі садки надалі діють на засадах меценатської допомоги, а спроби домогтись від царського уряду їх державного фінансування не були успішними [4, с. 275].

У 1918 р. було прийнято закони про обов'язкове вивчення української мови і літератури, а також історії і географії України в середній школі. Серед важливих законів був закон про заснування Української академії наук, першим президентом якої став В.І. Вернадський [6, с. 54].

Державотворчий підхід здійснювався Центральною Радою й у створенні Науково-педагогічної академії, Академії мистецтв, географічного, технічного інститутів, Вищої Економічної Ради, на яку покладался обов'язок організації та створення навчальних закладів і підготовки у них фахівців з економіки, торгівлі, фінансів, транспорту. У березні 1918 р. парламент, за поданням уряду, схвалив проект відкриття за державний коштом дев'яти українських університетів (у Харкові, Сумах, Полтаві, Кременчуці, Вінниці, Чернігові, Кам'янець-Подільському, Умані, Катеринославі). Створюючи нові українські вищі навчальні заклади, уряд Центральної Ради розгорнув поступову українізацію насаперед діючих університетів. З початком 1917 – 1918 навчального року в Київському, Одеському, Харківському університетах розпочалося утворення українознавчих кафедр і введення україномовного викладання. За наказом Генерального Секретаріату освіти збільшувався прийом до університетів студентів українців за походженням. Також уводи-

лося в інститутах і університетах безкоштовне навчання [7].

Таким чином, у 1917 – 1918 рр. у доволі складних умовах відбулось поступове відновлення та розвиток української освіти, що супроводжувалось відкриттям українських навчальних закладів, а також поступовою українізацією національної освіти. Сьогодні ми повинні глибоко аналізувати і враховувати як позитивний досвід, так і допущені помилки, уникати їх у розбудові сучасної України. Завжди варто пам'ятати, що незалежність України без належного забезпечення нормативно-правової бази у здійсненні державної гуманітарної політики та її практичної реалізації неможлива.

Список використаних джерел:

1. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції / [А. Погрібний, А. Алексюк, О. Вишневський та ін.]. – К.: Школяр, 1997. – 151 с.
2. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз / [Абашкіна Н.В., Авксентьева О.І., Антонюк Р.І. та ін.]; під ред. Н.Г. Ничкало, В.О. Кудіна. [2-е вид.]. – К.: Вибір, 2002. – 322 с.
3. Лебідь І.Ю. Історичні умови розвитку системи освіти в Україні (1917 – 1918 рр.) [Електронний ресурс] / І.Ю. Лебідь // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2011. – Випуск 9. – С. 58-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2011_9_11
4. Артемова Л.В. Історія педагогіки України: підручник / Л.В. Артемова. – К.: Лебідь, 2006. – 424 с.
5. Вища освіта і Болонський процес: [навч. посіб. для студ. вищих закл. освіти] / М.Ф. Дмитриченко, Б.І. Хорошун, О.М. Язвінська, В.Д. Данчук. – К.: Знання України, 2006. – 439 с.
6. Ніколаєнко С. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства / С. Ніколаєнко. – К.: «Освіта України», 2005. – 319 с.
7. Сорочан Н.А. Формування системи управління освітою в Україні за доби Центральної ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Сорочан Н.А. – Х.: Б.в., 1998. – 17с.

